

W. ten 3. en o. ten n. seplmen voor een graad 77½ mylen.
 en men is dan byten de voorschreven Linie—75 mylen.
 Oost ofte west seplende/en wintmen noch en verliestmen niet/
 maer men behoudt altijd de selve hooghte.

Capittel XXI.

Wat een Stuerman meer van noode is te weten, met eene
 onderwyfinghe aen alle jonghe Zee-varende
 luyden, die begeerich zijn om Stuer-
 manschap te leeren.

Dese voorsz. beschreven wetenschappen/ hoe wel datke een
 Stuerman soo noodich zijn/ dat hy sonder die te kennē
 gheen goet Stuerman en can zijn/ om groote reysen uyt
 te rechteu. So en zijnse nochtans niet ghenoech om een goet
 Stuerman te maken/ dat is: dat het alle gheen goede Stuer-
 luyden en moghen verstrecken/ die sulcks als voorschreven is
 wel verstaen. Een goet Stuerman moet daer beneben voorsz.
 namelijk oock hebben de handelinghe der Zeebaert als het
 principaelste/ die en can niemant door eenige spiegeling leerē/
 maer moet door eyghen erbaringhe ende handelinghe metter
 tijt becomen werden/ waer deur hy alle dinghen/ die in de sepl-
 lagie voorballen/ verstandelijck weet te schicken. Seer nood-
 dich is hem te hebben de kennisse van de Landē/ en hoe haer
 die in Zee verthoonen/ hoe verre en op wat streecke de Hoc-
 ken/ Havens ende Rivieren van malcanderen zijn gheleghe/
 ende besonder moet hy zijn ghetpen wel connen cavelen: dat
 hy wete op alle plaetse wat Hane daer hoogh water maect/
 om als men in eenighe Haven ofte Gaten soude willen loopē/
 daer mē met het laechste water niet in en soude moghen/ dat-
 men als dan wacht tot half vloet/ ofte tot het hooghste water/
 nae dat het gheleghe is/ om als dan te moghen inseylen/ ende
 schip en goet te berghen. Oock is hem seer van noode te we-
 ten/ hoe de vloeden ende stroomen vallen/ tzy langhs ofte te-
 ghens de landen / om te weten/ wanneer men scherpe windt
 heeft/ of men t ober stroom mach leggē/ dan of men de stroom
 niet en mach boegen/ omme daer by te weten/ of hem voordeel
 ofte schade daer af mach toe-comen / daer aen dickwils niet
 wepnich en is ghelagheu. Oock als men in de windt heeft/ het
 zy in de Noord-zee onder Engelandt/ Hollandt/ Wlanderen/
 ofte in de Canael der Zee onder Enghelant/ dat mē weet op
 zijn tijdt ende pas te setten/ om zijn ghetp te stoppen. In alle
 dese dinghen behooren de oude ervaren Stuerluyden/ de jon-

ghe luyden die begeerich ende pberich zijn om de wetenschap
 van de Zeebaert te leeren/ goetwillich te onderwysen/ ende
 niet van sulcks voor haer te verberghen/ gelijck sommighe
 onberstandige doen/ die met hare Instrumentē/ als Palscaer-
 ten/ Graed boghen ende Astrolabiums uyt de weghe loopen/
 ende en willen het scheeps-volck niet laten sien van haer han-
 delinghe/ dit gheschiet by sommighe uyt hooberdighe quaet
 willicheyt/ dat zy de conste voor haer alleen willen behouden/
 ende by sommighe uyt oorsaecke dat zy haer eyghen saecken
 self niet wel en verstaen/ ende daer ober altijd besorche zijn/
 datse beschaemt sullen werden. Daer ghy jonghe Zeebaert-
 de luyden alle/ die na de conste ende wetenschap der Zeebaert
 begheerich zijt/ en sult daeromme niet laten neerstich te zijne/
 ende u daer in te oefenen/ altijd wanneer men uyt eenige Ha-
 venen ofte Rivieren sepl/ soo suldy alle coursen langhs de rec-
 ken van tonne tot tonne/ oft van baeken tot baeken/ wel en
 perfectelijck onthouden / ende in een boeck teekenen/ oock
 somtijts de gheleghentheit Caerts-gewyse ontwerpen/ ende
 als ghy begint byten landt te comen/ dan suldy wel scherpe-
 lijk acht nemen op de Capen/ Coorens ende ander mercken/
 oock hoe het gat in Zee streckt/ wat diepte dat op de drumpel
 van het gat is/ ende hoe diep dat het binnen ende byten is/
 u loot dickwils werpen / en tselve in de gaten en op de stro-
 men niet laten rusten / dit sal u dienen in t op ende af seplen
 van de Riviere/ om te weten wat Landen black ofte schorpe
 zijn/ om hem daer voor te moghen hoeden en wachten/ en
 als men nu een kenninge byten landt comt/ soo salmen bly-
 tich acht nemen/ wat kennelijcke Bergen ofte Dymmen daer
 ontrent gelegen zijn / wat merkelijcke gebouwen van ker-
 ken/ Coorens/ Sloten/ ofte andere mercken daer op staen/
 de selve met een penne ontwerpen ende conterseyten op ver-
 scheyden strecken van t Compas/ naer dat zy haer ghedaen-
 te door t verseylen veranderen/ dickwils tloot gebruyckende/
 dit alles perfectelijck aenteekenende (sal t u groot behulp
 gheben/ om de selve landen te verkenmen / als ghy t anderen
 tijde daer weder comt.

Van ghelijcken als men by eenighe vreemde landen is co-
 mende/ ende daer langhes soo nae by is seplende/ dat men be-
 sehendelijck de selve sien mach/ soo salmen die betwopen ofte
 conterseyten metter penne/ te weten in wat ghestalte zy haer
 verthoonen op alsulcke strecken van den Compasse/ ende al-
 daer tloot laten vallen/ om te sien wat diepte ende gront daer
 is/ en dit alles tot versterckinghe van de memorie aentecke-
 nen/